

## POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa R. S.  
przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w K.,  
Dyrektorowi Aresztu Śledczego w M. i Dyrektorowi Zakładu Karnego w R.  
o zapłatę,  
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 maja 2014 r.,  
na skutek skargi kasacyjnej powoda  
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]  
z dnia 4 kwietnia 2013 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) odstępuje od obciążenia powoda kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adwokata G. D. kwotę 120 ( sto dwadzieścia ) zł wraz z należnym podatkiem od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

## UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c.), a obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c.). Cel wymagań przewidzianych w art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty tylko wtedy, gdy skarżący powoła i uzasadnieni istnienie przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniony został przez powoda jej oczywistą zasadnością (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.). Powód zarzucił, że Sąd Apelacyjny dokonał niewłaściwej wykładni art. 23 i 24 k.c. oraz art. 448 k.c. ze względu na przyjęcie, że zachowanie pozwanego nie stanowi naruszenia dóbr osobistych powoda. Powód wskazał również na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c.), w związku z potrzebą udzielenia odpowiedzi na pytanie o możliwość powoływania się na treść art. 284 k.k.w. przy ocenie bezprawnego charakteru naruszenia dóbr osobistych osoby pozbawionej wolności, w okresie przypadającym bezpośrednio po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego uznającego powołany przepis za niekonstytucyjny.

Skonfrontowanie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z motywami zaskarżonego wyroku nie pozwala stwierdzić, żeby spełnione zostały przesłanki, na które powołuje się skarżący. Oczywista zasadność skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. wiąże się z ewidentną i widoczną już na pierwszy rzut oka wadliwością zaskarżonego orzeczenia, której stwierdzenie nie wymaga prowadzenia bardziej złożonych rozumowań (por. m.in.

postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 stycznia 2011 r., IV CSK 485/10, nie publ. oraz z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, BSN 2003, nr 5, poz. 8). W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazano tego rodzaju wadliwości zaskarżonego orzeczenia ani tego rodzaju wadliwości postępowania przeprowadzonego przed Sądem drugiej instancji.

Wadliwość rozumowania skarżącego wynika z utożsamienia prawa zagwarantowanego ustawą i określającego warunki odbywania kary pozbawienia wolności z dobrami osobistymi, których dotyczy art. 23 i 24 k.c., a to oczywiście nie jest to samo. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że przebywanie osadzonego w celi o powierzchni poniżej 3 m<sup>2</sup> na osobę może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 18 października 2011 r., III CZP 25/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 15; wyroki Sądu Najwyższego z 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 13; z 17 marca 2010 r., II CSK 486/09, LEX nr 599534; z 22 marca 2012 r., V CSK 85/11, nie publ.), nie jest jednak takiemu stwierdzeniu równoważne. Przebywanie osadzonego w celi o powierzchni poniżej 3 m<sup>2</sup> na osobę może prowadzić do naruszenia jego dóbr osobistych (czci, godności, ewentualnie innych), jeśli warunki przebywania w jednostkach penitencjarnych osiągnęły poziom niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Dokonując takiej oceny bierze się pod uwagę łącznie wszystkie parametry; ocena minimalnego poziomu dolegliwości jest relatywna, tj. zależy od wszystkich okoliczności sprawy, w tym takich jak długość trwania określonego traktowania, jego następstwa psychiczne i fizyczne oraz - w niektórych przypadkach - płeć, wiek i stan zdrowia osoby mu poddanej (por. np. wyroki ETPCz z 6 marca 2001 r., nr 40907/98, Dougoz przeciw Grecji; z 29 kwietnia 2003 r., nr 50390/99, McGlinchey przeciw Wielkiej Brytanii i z 11 marca 2004 r., nr 40653/98, Iorgov przeciwko Bułgarii). Wskazanie przez powoda, że okresowo w czasie odbywania kary pozbawienia wolności (ze swej istoty wiążącej się z poddaniem skazanego różnym dolegliwościom i ograniczeniom) przebywał w celach, w których na jednego skazanego przypadała powierzchnia mniejsza niż 3 m<sup>2</sup> może oznaczać, że w tych okresach w stosunku do niego naruszono przepisy określające warunki odbywania kary pozbawienia

wolności, ale tak jak nie z każdego naruszenia prawa wynika szkoda majątkowa osoby, której to naruszenie dotyczy, tak samo nie każde naruszenie prawa godzi w dobra osobiste tego, przeciwko komu jest skierowane. Skoro powód dochodził zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną mu naruszeniem dóbr osobistych, dla którego wyjątkową w naszym systemie prawnym podstawę tworzy art. 448 k.c., to miał obowiązek wykazać przesłanki tego roszczenia, a zatem oznaczyć dobro osobiste, w związku z naruszeniem którego chodził roszczeń i wykazać, że je naruszono (por. też uchwałę Sądu Najwyższego z 18 października 2011 r., III CZP 25/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 15).

Wskazać należy, że zarzuty stawiane rozstrzygnięciu przez powoda dotyczące wadliwości w zakresie ustaleń faktycznych i oceny dowodów, zgodnie z art. 398<sup>3</sup> § 3 i art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c. nie mogą stanowić podstawy skargi kasacyjnej. Sąd Najwyższy jest związany bowiem ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Wobec powyższego bezzasadny jest wniosek skarżącego zmierzający do rozpatrywania w postępowaniu kasacyjnym nowych faktów i dowodów.

W zakresie drugiej przesłanki wskazanej przez skarżącego - istotnego zagadnienia prawnego - wskazać należy, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga przedstawienia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 436). W postanowieniu z 23 marca 2012 r., II PK 284/11 (Lex nr 1214575), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego względnie uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do

rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w pewnej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Trzeba przy tym uwzględnić, że skarga kasacyjna wnoszona jest jednak w konkretnej sprawie, a ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy przy jej rozpoznaniu byłby związany (art. 398<sup>3</sup> § 3 i art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym, czy wątpliwościami prawnymi i pozwalać na ich rozstrzygnięcie.

Kwestia interpretacji przepisu 248 k.k.w. była już przedmiotem analizy Sądu Najwyższego między innymi w uchwale z 18 października 2011 r., zgodnie z którą kluczem do właściwego rozstrzygnięcia kwestii wyłączenia bezprawności w poprzednim stanie prawnym, a więc na podstawie art. 110 k.k. w związku zobowiązującym do 6 grudnia 2009 r. art. 248 k.k.w., jest prawidłowa ich wykładnia. Przekonują o tym wyroki Sądu Najwyższego z 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, i z 17 marca 2010 r., II CSK 486/09, w których odczytanie tych przepisów w powiązaniu z normami konstytucyjnymi i umowami międzynarodowymi pozwoliło na nadanie im znaczenia odpowiadającego oczekiwanym standardom. Wykazanie przez pozwanego, że ograniczenie powierzchni celi mieszkalnej nastąpiło z konkretnej przyczyny o charakterze nadzwyczajnym i na krótki czas, czyli udowodnienie zaistnienia sytuacji tymczasowej o wyjątkowym charakterze, może uzasadniać uwzględnienie zarzutu wyłączenia bezprawności naruszenia. Ścisła, a nawet restrykcyjna, i uwzględniająca wskazane wzorce wykładnia przepisu oraz wnikliwa ocena konkretnych okoliczności sprawy stwarzają gwarancję właściwej kwalifikacji przesłanek wyłączenia bezprawności naruszenia dóbr osobistych osoby pozbawionej wolności.

Unormowania zaś wskazane w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 26 maja 2008 r., SK 25/07, wskazują, że nadmierne zagęszczenie w celi może samo w sobie być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne, a w razie wyjątkowej

kumulacji różnych niedogodności - nawet jako tortura. Trybunał zauważył jednak, że ocena stopnia dolegliwości wynikającej z przeludnienia jednostek penitencjarnych, wymagająca analizy ewentualnej kumulacji innych jeszcze czynników wpływających na wartościowanie warunków przebywania, ma z natury rzeczy charakter oceny *in concreto* (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 18 października 2011 r., III GZP 25/11, OSNC2012, nr 2, poz. 15).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania. Z uwagi na ujawnioną w oświadczeniach majątkowych powoda jego sytuację materialną i osobistą, która skłaniała Sądy obu instancji do udzielania mu prawa pomocy oraz z uwagi na charakter sprawy, na podstawie art. 102 k.p.c., Sąd Najwyższy odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz strony pozwanej.

O wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu ustanowionego dla powoda Sąd Najwyższy orzekł stosowanie do § 2 w zw. z § 11 pkt 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

[aw]